

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૬૮૭૨/૨૦૨૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી વૈભવી ડી. નાણાવટી

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

=====

ઈન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ફાયર સેફ્ટી ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ સ્ટડીઝ

વિરુદ્ધ

આસિસ્ટન્ટ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, સર્કલ ૧(૧)(૧) અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં. ૧ તરફે શ્રી હાર્દિક વી. વોરા (૭૧૨૩)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી ઋત્વિક આર. પટેલ (૧૦૬૧૫)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ ને નોટિસ બજાવેલ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી વૈભવી ડી. નાણાવટી

તારીખ: ૨૧/૦૭/૨૦૨૬

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા દ્વારા)

૧. હાલની રિટ અરજીમાં, અરજદાર, જે એક જાહેર ટ્રસ્ટ છે, તેણે ઈન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ (જે હવે પછી ‘સદર અધિનિયમ’ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૧૪૮એ(ડી) હેઠળ પસાર કરાયેલા તારીખ ૩૦.૦૬.૨૦૨૨ ના હુકમ તેમજ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮ હેઠળ જારી કરાયેલ તારીખ ૩૦.૦૬.૨૦૨૨ અને ૦૬.૦૪.૨૦૨૧ ની નોટિસોને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા માટે અરજ કરેલ છે.

૨. અરજદાર એક જાહેર ટ્રસ્ટ છે, જેણે તારીખ ૨૭.૦૮.૨૦૧૩ ના રોજ આકારણી વર્ષ (ટૂંકમાં ‘એ.વાય.’) ૨૦૧૩-૧૪ માટે કુલ આવક રૂ. શૂન્ય દર્શાવતું આવકનું રિટર્ન દાખલ કર્યું હતું.

૩. અરજદારને તારીખ ૦૬.૦૪.૨૦૨૧ ના રોજ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮ હેઠળ ૩૦ દિવસની અંદર આવકનું રિટર્ન દાખલ કરવાની વિનંતી કરતી નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી. આવું રિટર્ન દાખલ કરવા પર, અરજદારને આકારણી ફરીથી ખોલવા માટેના કારણો પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા. આકારણી ફરીથી

ખોલવા માટે સામાવાળા દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલ કારણ સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) ની જોગવાઈ પર આધારિત છે. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે, મેસર્સ ચેકમેટ સર્વિસીસ પ્રાઇવેટ લિમિટેડના ઓડિટ કરાયેલા નાણાકીય પત્રકો અને આવકની ગણતરીની ચકાસણી દરમિયાન એવું જણાયું હતું કે તેણે અરજદારને રૂ. ૮,૮૫,૯૭,૯૭૧/- ની લોન અને એડવાન્સિસ આપ્યા છે અને સદર રકમ 'ટ્રેડ પેયબલ્સ' શીર્ષક હેઠળ નોંધાયેલી છે. એસેસિંગ ઓફિસરે લોન અને એડવાન્સિસને સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) હેઠળ ડિવિડન્ડ ગણ્યા હતા અને આક્ષેપ કર્યો હતો કે અરજદારે તેના પર કરવેરો ચૂકવવા માટે રજૂ કર્યો નથી.

જ. અરજદારે તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૨૨ ના રોજ એક વિગતવાર જવાબ દાખલ કરીને ધ્યાન દોર્યું હતું કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) ની જોગવાઈ માત્ર એવા કિસ્સામાં જ લાગુ પડશે જો કોઈ કંપની દ્વારા અન્ય કોઈ પેઢી/સંસ્થાને કોઈ રકમ એડવાન્સ તરીકે આપવામાં આવે, જેમાં કોઈ વ્યક્તિ કંપનીમાં ઓછામાં ઓછા ૧૦% મતદાન અધિકારો ધરાવતી હોય અને તે સંસ્થામાં નોંધપાત્ર હિત પણ ધરાવતી હોય, જ્યારે કે હાલના કિસ્સામાં, અરજદાર-ટ્રસ્ટ મેસર્સ ચેકમેટ સર્વિસીસ પ્રાઇવેટ લિમિટેડમાં શેરહોલ્ડર નથી અને શ્રી વિક્રમ મહુરકર અરજદાર-ટ્રસ્ટના લાભાર્થી નથી, અને તેથી, આવા વ્યવહારને સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) હેઠળ ડીમ્ડ ડિવિડન્ડ તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય નહીં.

૫. જોકે, તારીખ ૩૦.૦૬.૨૦૨૨ ના હુકમ દ્વારા, સામાવાળાએ અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ વાંધો ફગાવી દીધો હતો અને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮ હેઠળ નોટિસ જારી કરી હતી અને ૩૦.૦૬.૨૦૨૨ ના રોજ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪૮એ(ડી) હેઠળ હુકમ પસાર કર્યો હતો. અરજદારે તારીખ ૦૬.૦૨.૨૦૨૩ ના રોજ સહાયક દસ્તાવેજો સાથે ફરીથી વિગતવાર જવાબ દાખલ કર્યો હતો. ત્યારબાદ તેમણે હાલની રિટ અરજી દાખલ કરીને નોટિસો અને હુકમને પડકાર્યા હતા.

૬. વિદ્વાન વકીલ શ્રી હાર્દિક વોરાએ જીએસઈસી લિમિટેડ વિ. ડેપ્યુટી કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ [૨૦૨૩] ૧૫૭ ટેક્સમેન.કોમ ૪૫૦ (ગુજરાત) ના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણય તરફ ધ્યાન દોરતા રજૂઆત કરી હતી કે વાદગ્રસ્ત નોટિસો તેમજ હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા જરૂરી છે.

૭. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, આ કોર્ટે કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ વિ. અંકિટેક પ્રાઇવેટ લિમિટેડ [૨૦૧૧] ૧૧ ટેક્સમેન.કોમ ૧૦૦ (દિલ્લી) ના કેસમાં દિલ્લી હાઇકોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ત્યારબાદ, આઈટી અપીલ નં. ૪૬૨/૨૦૦૯ માંથી ઉદ્ભવતી સિવિલ અપીલ્સ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ વિ. મધુર હાઉસિંગ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ કંપની, [૨૦૧૮] ૯૩ ટેક્સમેન.કોમ ૫૦૨ (એસ.સી.) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. જોકે, એવી રજૂઆત કરવામાં

આવી છે કે સુપ્રીમ કોર્ટ ત્યારબાદ નેશનલ ટ્રાવેલ સર્વિસીસ વિ. કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, દિલ્હી, [સિવિલ અપીલ્સ નં. ૨૦૬૮-૨૦૭૧/૨૦૧૨] માં પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૮.૦૧.૨૦૧૮ ના હુકમ દ્વારા અંકિટેક પ્રાઇવેટ લિમિટેડના કેસમાં આપેલા નિર્ણયને લાર્જર બેંચ સમક્ષ મોકલ્યો હોવાનું જણાય છે, જે અપીલ ત્યારબાદ પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી અને તારીખ ૧૦.૦૮.૨૦૨૧ ના હુકમ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. આમ, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અંકિટેક પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં અને મધુર હાઉસિંગ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ કંપની (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં દિલ્હી હાઇકોર્ટના નિર્ણયો આખરી બની ગયા છે અને પ્રશ્ન સંપૂર્ણપણે આવરી લેવાયેલો હોવાથી, વાદગ્રસ્ત નોટિસો તેમજ હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરીને હાલની રિટ અરજી મંજૂર કરવામાં આવે.

૮. ઉપરોક્ત રજૂઆતોના જવાબમાં, વિદ્વાન સિનિયર સ્ટેવિંગ કાઉન્સેલ શ્રી ઋત્વિક પટેલે નેશનલ ટ્રાવેલ સર્વિસીસ વિ. કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, દિલ્હી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા સંદર્ભ હુકમ પર આધાર રાખ્યો છે અને એવી રજૂઆત કરી છે કે, સિવિલ અપીલ્સ ત્યારબાદ પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હોવા છતાં, સદર હુકમ હજુ પણ અમલમાં રહેશે.

૯. બાબતના ગુણદોષનો ઉલ્લેખ કરતી વખતે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અરજદારના બેલેન્સ શીટ, નફા-નુકસાન ખાતા અને વાર્ષિક અહેવાલોની

ચકાસણી પરથી એવું બહાર આવ્યું છે કે કરદાતા (અરજદાર) એ સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૨(૨૪)(૨) હેઠળ કરપાત્ર રૂ. ૮,૮૫,૯૭,૯૭૧/- ની આવકની બનાવટી રીતે ચોરી કરી હતી, જે અરજદાર દ્વારા મેસર્સ ચેકમેટ સર્વિસીસ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ પાસેથી એડવાન્સ અને લોન તરીકે મેળવવામાં આવી હતી, અને તેના ચોપડે વિપરીત રીતે ‘ટ્રેડ પેયબલ્સ’ તરીકે દર્શાવવામાં આવી હતી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે શ્રી વિક્રમ પી. મહુરકર હાલના અરજદાર – ટ્રસ્ટના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી છે અને એડવાન્સની રકમ મેસર્સ ચેકમેટ સર્વિસીસ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ કંપની પાસેથી મેળવવામાં આવી છે, જેમાં શ્રી મહુરકર ડિરેક્ટર છે અને ૫૦% ની શેરહોલ્ડિંગ ધરાવે છે. આમ, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) ની જોગવાઈ આકર્ષાય છે.

૧૦. તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં, શ્રી પટેલે [૨૦૧૭] ૭૭ ટેક્સમેન.કોમ ૭૧ (એસ.સી.) માં અહેવાલ થયેલ ગોપાલ એન્ડ સન્સ (એચયુએફ) વિ. કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, કોલકાતા ના કેસમાં ભારતના સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે.

૧૧. આમ, વિદ્વાન સિનિયર સ્ટેનિંગ કાઉન્સેલ શ્રી પટેલ દ્વારા એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે રિટ અરજી ગ્રાહ્ય રાખવી જોઈએ નહીં.

૧૨. અમે સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોને વિગતવાર સાંભળ્યા છે.

૧૩. દલીલો અને રેકૉર્ડ પરના દસ્તાવેજો તેમજ વાદગ્રસ્ત હુકમ અને નોટિસો પરથી નીચેની હકીકતો સ્થાપિત થાય છે:

અ. આકારણી ફરીથી ખોલવાનું કારણ અરજદાર દ્વારા મેળવેલ રૂ. ૮,૮૫,૯૭,૯૭૧/- ની લોન અને એડવાન્સિસની રકમ પર આધારિત છે જે આવકના રિટર્નમાં 'ટ્રેડ પેયબલ્સ' શીર્ષક હેઠળ દર્શાવવામાં આવી હતી. એસેસિંગ ઓફિસરે તેને સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઇ) હેઠળ ડિવિડન્ડ ગણ્યા હતા. એ એક સ્થાપિત હકીકત છે કે, શ્રી વિક્રમ મહુરકર, જેઓ હાલના અરજદાર – ટ્રસ્ટના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી છે, તેમણે જૂથ કંપની – મેસર્સ ચેકમેટ સર્વિસીસ પ્રા. લિ. પાસેથી સદર રકમ એડવાન્સ તરીકે મેળવી હતી, જેમાં તેઓ ડિરેક્ટર છે અને ૫૦% શેરહોલ્ડિંગ ધરાવે છે.

બ. અરજદાર જે નિર્વિવાદપણે એક ટ્રસ્ટ છે તેણે તેને જારી કરાયેલી નોટિસોના અનુસંધાનમાં એસેસિંગ ઓફિસરનું ધ્યાન દોર્યું હતું કે અરજદાર ટ્રસ્ટના કિસ્સામાં સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઇ) ની જોગવાઈ લાગુ કરી શકાય નહીં, કારણ કે તે મેસર્સ ચેકમેટ સર્વિસીસ પ્રા. લિ. કંપનીમાં શેરહોલ્ડર નથી, પરંતુ મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી – શ્રી વિક્રમ મહુરકર સદર કંપનીમાં ૫૦% શેરહોલ્ડિંગ ધરાવે છે.

ક. આમ, મહેસૂલ પક્ષનો કેસ એવો છે કે ટ્રસ્ટી – શ્રી વિક્રમ પી. મહુરકર, જેઓ મેસર્સ ચેકમેટ સર્વિસીસ પ્રાઇવેટ લિમિટેડમાં ડિરેક્ટર છે અને ૫૦% ની શેરહોલ્ડિંગ ધરાવે છે, તેમના દ્વારા લેવાયેલ એડવાન્સ અરજદાર – ટ્રસ્ટ પર જવાબદારી લાદશે અને તેમને સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઇ) ની જોગવાઈ હેઠળ જવાબદાર બનાવશે, કારણ કે આવા એડવાન્સને ડીમ્ડ ડિવિડન્ડ કહી શકાય.

૧૪. અમે આ તબક્કે, અંકિટેક પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં દિલ્લી હાઇકોર્ટના ચુકાદાનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ, જેમાં, દિલ્લી હાઇકોર્ટે સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઇ) ની જોગવાઈની તપાસ કરતી વખતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૨૨. જ્યાં સુધી કલમ ૨(૨૨)(ઇ) ની જોગવાઈઓનો સંબંધ છે, અમે પહેલેથી જ આ જોગવાઈ ટાંકી છે અને જોગવાઈ લાગુ કરવા માટે સ્થાપિત કરવાની શરતો/આવશ્યકતાઓની નોંધ લીધી છે. કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ વિ. સી.પી. સારથી મુદલિયાર [૧૯૭૨] ૮૩ આઇટીઆર ૧૭૦ માં, સુપ્રીમ કોર્ટે આ જોગવાઈના કરદાતાને નીચેની રીતે શોધી કાઢ્યો હતો:

કોઈ પણ કંપની દ્વારા, જે કંપનીમાં જાહેર જનતાનું નોંધપાત્ર હિત ન હોય, એડવાન્સ અથવા લોન તરીકે ૩૧.૦૫.૧૯૮૭ પછી કરવામાં આવેલી કોઈ પણ રકમની ચુકવણી (કંપનીની અસ્કયામતોના ભાગનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી હોય કે અન્યથા). પ્રથમ અંગ

(એ) એવા શેરહોલ્ડરને, જે શેર્સનો લાભાર્થી માલિક હોય (નફામાં ભાગ લેવાના અધિકાર સાથે કે વગર ડિવિડન્ડના

નિશ્ચિત દરે હકદાર શેર્સ ન હોય) અને ઓછામાં ઓછા દસ ટકા મતદાન અધિકાર ધરાવતો હોય,

બીજું અંગ

(બી) અથવા કોઈ એવી પેઢી/સંસ્થાને કે જેમાં આવા શેરહોલ્ડર સભ્ય અથવા ભાગીદાર હોય અને જેમાં તે નોંધપાત્ર હિત ધરાવતો હોય (આ કલમમાં હવે પછી સદર પેઢી/સંસ્થા તરીકે ઉલ્લેખિત છે)

ત્રીજું અંગ

(સી) અથવા આવી કોઈ પણ કંપની દ્વારા આવા કોઈ પણ શેરહોલ્ડર વતી, અથવા તેના અંગત લાભ માટે કરવામાં આવેલી કોઈ પણ ચુકવણી, જે હદ સુધી બંનેમાંથી કોઈ પણ કિસ્સામાં કંપની સંચિત નફો ધરાવતી હોય.”

૨૩. બોમ્બે હાઇકોર્ટે યુનિવર્સલ મેડિકેર (પી) લિ. (ઉપર મુજબ) માં યોગ્ય રીતે ધ્યાન દોર્યું છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨) (ઇ) કલાત્મક રીતે શબ્દબદ્ધ નથી. ભલે ગમે તે હોય, અમે પુનરોચ્ચાર કરી શકીએ છીએ કે આ જોગવાઈ મુજબ, નીચેની શરતો સંતોષવી જરૂરી છે:

“(૧) ચુકવણી કરનાર કંપની કલોઝલી હેલ્ડ કંપની હોવી જોઈએ.

(૨) તે વર્ષ દરમિયાન નીચેની વ્યક્તિઓને લોન અથવા એડવાન્સ તરીકે ચૂકવવામાં આવેલી કોઈ પણ રકમને લાગુ પડે છે:

(એ) ચુકવણી કરનાર કંપનીમાં ઓછામાં ઓછો ૧૦% મતદાન અધિકાર ધરાવતો શેરહોલ્ડર.

(બી) એવી કંપની કે જેમાં આવા શેરહોલ્ડર પાસે ઓછામાં ઓછો ૨૦% મતદાન અધિકાર હોય.

(સી) એવી પેઢી/સંસ્થા (કંપની સિવાયની) કે જેમાં આવા શેરહોલ્ડરનું ઓછામાં ઓછું ૨૦% હિત હોય.

(૩) ચુકવણી કરનાર કંપની આવી કોઈ પણ ચુકવણીની તારીખે સંચિત નફો ધરાવે છે અને ચુકવણી સંચિત નફામાંથી કરવામાં આવે છે.

(૪) લોન અથવા એડવાન્સની ચુકવણી સામાન્ય વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓના ભાગરૂપે નથી.””

૧૫. દિલ્લી હાઈકોર્ટ સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) ની જોગવાઈના

ખુલાસા-૩ સાથે કામ કરતી વખતે વધુમાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૨૪. કલમ ૨(૨૨)(ઈ) ની જોગવાઈઓ ઘડવા પાછળનો હેતુ એ છે કે કલોઝલી હેલ્ડ કંપનીઓ (એટલે કે એવી કંપનીઓ જેમાં જાહેર જનતાનું નોંધપાત્ર હિત નથી), જે સભ્યોના જૂથ દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે, કંપની સંચિત નફો ધરાવતી હોવા છતાં આવા નફાને ડિવિડન્ડ તરીકે વહેંચશે નહીં કારણ કે જો તે રીતે વહેંચવામાં આવે તો ડિવિડન્ડની આવક શેરહોલ્ડરોના હાથમાં કરપાત્ર બનશે. સંચિત નફાને ડિવિડન્ડ તરીકે વહેંચવાને બદલે, કંપનીઓ તેને શેરહોલ્ડરોને અથવા એવી સંસ્થાને લોન અથવા એડવાન્સિસ તરીકે વહેંચે છે જેમાં આવા શેરહોલ્ડરો નોંધપાત્ર હિત ધરાવે છે અથવા આવા શેરહોલ્ડર વતી અથવા તેમના અંગત લાભ માટે કોઈ ચુકવણી કરે છે. આવી સ્થિતિમાં, કાલ્પનિક કાનૂની જોગવાઈઓ દ્વારા, કંપની દ્વારા આવી ચુકવણીને ડિવિડન્ડ તરીકે ગણવામાં આવે છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) ની જોગવાઈઓ પાછળનો હેતુ શેરહોલ્ડરોના હાથમાં ડિવિડન્ડ પર કર લાદવાનો છે. કાલ્પનિક જોગવાઈઓ જેમ કે તે કંપની દ્વારા એવી સંસ્થાને લોન અથવા એડવાન્સિસના કિસ્સામાં લાગુ પડે છે જેમાં તેના શેરહોલ્ડરનું નોંધપાત્ર હિત હોય, તે ધારણા પર આધારિત છે કે લોન અથવા એડવાન્સિસ આખરે લોન અથવા એડવાન્સ આપનાર કંપનીના શેરહોલ્ડરોને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.

૨૫. વધુમાં, એ એક સ્વીકૃત બાબત છે કે સામાન્ય સંજોગોમાં, શેરહોલ્ડરોને અથવા કોઈ સંસ્થાને આપવામાં આવેલી આવી લોન અથવા એડવાન્સ ડિવિડન્ડ તરીકે લાયક ઠરશે નહીં. સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) હેઠળ બનાવવામાં આવેલી કાનૂની કલ્પના દ્વારા તેને તેવું બનાવવામાં આવ્યું છે. આપણે ધ્યાનમાં રાખવું પડશે કે આ કાનૂની જોગવાઈ ‘ડિવિડન્ડ’ સાથે સંબંધિત છે. આમ, કાલ્પનિક જોગવાઈ દ્વારા, તે ડિવિડન્ડની

વ્યાખ્યા છે જેને વિસ્તૃત કરવામાં આવી છે. કાનૂની કલ્પના ‘શેરહોલ્ડર’ સુધી વિસ્તરતી નથી. જ્યારે આપણે આ પાસાને ધ્યાનમાં રાખીએ છીએ, ત્યારે નિષ્કર્ષ સ્પષ્ટ થશે, એટલે કે, સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઇ) હેઠળ નિર્દિષ્ટ શરતો હેઠળ આપવામાં આવેલી લોન અથવા એડવાન્સને પણ ડિવિડન્ડ તરીકે ગણવામાં આવશે. કલ્પના અહીં અટકી જવી જોઈએ અને કાનૂની કલ્પના દ્વારા શેરહોલ્ડરોના ખ્યાલને વિસ્તૃત કરવા માટે તેને આગળ વધારવાની નથી. એ સામાન્ય બાબત છે કે કોઈ પણ કંપની તેના શેરહોલ્ડરો/સભ્યોને ડિવિડન્ડના રૂપમાં નફો વહેંચવાની હોય છે અને આપું ડિવિડન્ડ બિન-સભ્યોને આપી શકાતું નથી. સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઇ) હેઠળ નિર્દિષ્ટ બીજી શ્રેણી, એટલે કે, એક સંસ્થા (અહીંના કરદાતાની જેમ), જેને લોન અથવા એડવાન્સ આપવામાં આવે છે તે સ્વીકૃતપણે ચુકવણી કરનાર કંપનીની શેરહોલ્ડર/સભ્ય નથી. તેથી, કોઈ પણ સંજોગોમાં, તેને ડિવિડન્ડ મેળવનાર શેરહોલ્ડર/સભ્ય તરીકે ગણી શકાય નહીં. જો ધારાસભાનો હેતુ આવી લોન અથવા એડવાન્સ પર ‘કાલ્પનિક શેરહોલ્ડર’ ના હાથમાં ડીમ્ડ ડિવિડન્ડ તરીકે કર લાદવાનો હોત, તો ધારાસભાએ શેરહોલ્ડરના સંદર્ભમાં પણ કાલ્પનિક જોગવાઈ દાખલ કરી હોત, જે બન્યું નથી. એકવાર આપણે આ પરિપ્રેક્ષ્યથી આ બાબતને જોઈએ તો મહેસૂલ પક્ષના વિદ્વાન વકીલોની મોટાભાગની દલીલોનો જવાબ મળી જશે.”

૧૬. આમ, દિલ્લી હાઇકોર્ટના અવલોકનો અને સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઇ) ના ખુલાસા ૩ સાથે કલમ ૨(૨૨)(ઇ) ની જોગવાઈનું સંયુક્ત વાંચન દર્શાવે છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઇ) ની જોગવાઈ ત્યારે સંતોષાશે, (૧) જો ચુકવણી કરનાર કંપની કલોઝલી હેલ્ડ કંપની હોય, (૨) તે વર્ષ દરમિયાન વ્યક્તિઓને લોન અથવા એડવાન્સ તરીકે ચૂકવવામાં આવેલી કોઈ પણ રકમને લાગુ પડે છે, એટલે કે (એ) ચુકવણી કરનાર કંપનીમાં ઓછામાં ઓછો ૧૦% મતદાન અધિકાર ધરાવતો શેરહોલ્ડર, (બી) એવી કંપની

કે જેમાં આવા શેરહોલ્ડર પાસે ઓછામાં ઓછો ૨૦% મતદાન અધિકાર હોય અને (સી) એવી પેઢી/સંસ્થા (કંપની સિવાયની) કે જેમાં આવા શેરહોલ્ડરનું ઓછામાં ઓછું ૨૦% હિત હોય અને (૩) ચુકવણી કરનાર કંપની આવી કોઈ પણ ચુકવણીની તારીખે સંચિત નફો ધરાવે છે અને ચુકવણી સંચિત નફામાંથી કરવામાં આવે છે, અને આખરે, લોન અથવા એડવાન્સની ચુકવણી સામાન્ય વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓના ભાગરૂપે નથી.

૧૭. અમે દિલ્લી હાઈકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનોનો પુનરોચ્ચાર કરીએ છીએ, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) ની જોગવાઈ ઘડવા પાછળ ધારાસભાનો હેતુ એ છે કે કલોઝલી હેલ્ડ કંપનીઓ (એટલે કે એવી કંપનીઓ જેમાં જાહેર જનતાનું નોંધપાત્ર હિત નથી), જે સભ્યોના જૂથ દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે, કંપની પાસે સંચિત નફો હોવા છતાં આવા નફાને ડિવિડન્ડ તરીકે વહેંચશે નહીં, કારણ કે જો તે રીતે વહેંચવામાં આવે તો ડિવિડન્ડની આવક શેરહોલ્ડરોના હાથમાં કરપાત્ર બનશે અને સંચિત નફાને ડિવિડન્ડ તરીકે વહેંચવાને બદલે, કંપનીઓ તેને શેરહોલ્ડરોને અથવા એવી સંસ્થાને લોન અથવા એડવાન્સિસ તરીકે વહેંચે છે જેમાં આવા શેરહોલ્ડરો નોંધપાત્ર હિત ધરાવે છે અથવા આવા શેરહોલ્ડરોના અંગત લાભ માટે અથવા તેમના વતી કોઈ ચુકવણી કરે છે અને આવી સ્થિતિમાં, કાલ્પનિક જોગવાઈ દ્વારા, કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલી ચુકવણીને ડિવિડન્ડ તરીકે ગણવામાં આવે છે.

૧૮. જ્યાં સુધી વિદ્વાન સિનિયર સ્ટેનિંગ કાઉન્સેલ શ્રી પટેલ દ્વારા **ગોપાલ એન્ડ સન્સ એચયુએફ (ઉપર મુજબ)** ના નિર્ણય પર મૂકવામાં આવેલા આધારનો સંબંધ છે, અમને જણાય છે કે ત્યાં કરદાતા, એટલે કે એચયુએફ (હિન્દુ અવિભાજિત કુટુંબ), કર્તા સાથે કંપનીની કુલ શેરહોલ્ડિંગના ૩૭.૧૨% નું પ્રતિનિધિત્વ કરતું હતું, જેઓ પણ શેર ધરાવતા હતા, તેમજ તે સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઇ) ના ખુલાસા ૩(એ) ની વ્યાખ્યા હેઠળ આવે છે જે ‘કન્સર્ન’ (પેઢી/સંસ્થા) ને એચયુએફ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે, જે કેસ આપણી સમક્ષ નથી. અમે એ પણ નોંધ્યું છે કે એચયુએફ ના કર્તા સદર કંપનીના શેર્સ પણ ધરાવતા હતા અને તેના કર્તા હોવાના કારણે એચયુએફ માં નોંધપાત્ર હિત ધરાવતા હતા. આમ, આ સંજોગોમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઇ) ની જોગવાઈ આકર્ષાય છે.

૧૯. હાલના કેસમાં, કરદાતા (અરજદાર) એક જાહેર ટ્રસ્ટ છે અને અમારી સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે તે સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઇ) ના ખુલાસા ૩ હેઠળ આવશે. આવા ખુલાસા હેઠળ સદર અધિનિયમ હેઠળ વપરાયેલ "કન્સર્ન" (સંસ્થા) શબ્દ, જેમાં હિન્દુ અવિભાજિત કુટુંબ (એચયુએફ), અથવા પેઢી, અથવા વ્યક્તિઓનું મંડળ અથવા વ્યક્તિઓનું જૂથ અથવા કંપનીનો સમાવેશ થાય છે તેને જાહેર ટ્રસ્ટ સુધી લંબાવી શકાય નહીં અને ચોક્કસ કર કલ્પનાના હેતુ માટે તેમને "કન્સર્ન" તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય નહીં. આમ, પ્રાઇવેટ લિમિટેડ કંપની દ્વારા જાહેર ટ્રસ્ટને લોન આપવામાં આવે તો પણ,

સામાન્ય રીતે સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) હેઠળ તેને ડીમ્ડ ડિવિડન્ડ તરીકે ગણી શકાય નહીં.

૨૦. જોકે, આ નિયમમાં ખૂબ જ અનોખો અપવાદ હશે, જ્યાં ટ્રસ્ટ પોતે જ કલોઝલી હેલ્ડ કંપનીમાં ઓછામાં ઓછો ૧૦% મતદાન અધિકાર ધરાવતો શેરહોલ્ડર હોય, અને તેથી, તે કંપની દ્વારા ટ્રસ્ટને આપવામાં આવેલી કોઈ પણ લોન અથવા એડવાન્સ સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) હેઠળ ડિવિડન્ડ ટેક્સની માંગને ઉત્તેજિત કરી શકે છે.

૨૧. બીજું દ્રશ્ય એવું હશે, જ્યાં ટ્રસ્ટ એક માધ્યમ તરીકે કામ કરે છે અને તેના ટ્રસ્ટી દ્વારા મેળવેલી લોનનો ઉપયોગ ટ્રસ્ટ વતી વ્યક્તિગત લાભ માટે કરવામાં આવે છે, આવા કિસ્સાઓમાં સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) ની જોગવાઈ આકર્ષાય છે. અમારી સમક્ષ મહેસૂલ પક્ષનો આ કેસ નથી, અને તેથી, અરજદાર જાહેર ટ્રસ્ટને સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૨૨)(ઈ) ની જોગવાઈમાં માત્ર એટલા માટે ખેંચવાની સામાવાળાઓની કાર્યવાહી, કારણ કે તેના ટ્રસ્ટી કંપની – મેસર્સ ચેકમેટ સર્વિસીસ પ્રા. લિ. માં ૫૦% શેરહોલ્ડિંગ ધરાવે છે, તે કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવી જરૂરી છે. તે મુજબ, તારીખ ૩૦.૦૬.૨૦૨૨ નો વાદગ્રસ્ત હુકમ અને તારીખ ૩૦.૦૬.૨૦૨૨ તથા ૦૬.૦૪.૨૦૨૧ ની કારણ દર્શક નોટિસો કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે. રિટ અરજી **મંજૂર કરવામાં આવે છે.**

સહી / -
(એ.એસ. સુપેરિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

સહી / -
(વૈભવી ડી. નાણાવટી, ન્યાયમૂર્તિ)

પ્રદ્યુમન / ૬૨ /

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.